

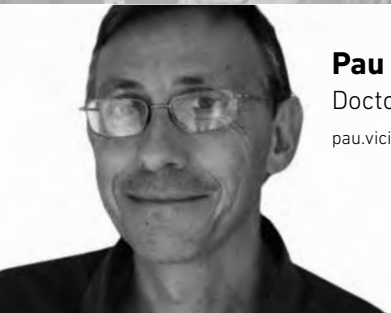

connexions

El País Valencià en l'horitzó dels Països Catalans: il·lusions, realitats i possibilitats

vista prèvia >

Per higiene democràtica, el nou govern del País Valencià és molt millor que el d'un PP que s'ha dedicat a saquejar el país. Però, des d'un punt de vista nacional, el projecte del PSPV, Compromís i Podem no deixa de moure's en el paradigma autonomista. Una via que, a mesura que es vagi mostrant ineficaç per resoldre les necessitats dels valencians i valencianes, hauria d'anar obrint pas a la idea de República valenciana.

Pau Viciano

Doctor en Història Medieval per la UV

pau.viciano@uv.es

«Ara com ara, els “Països Catalans”, entesos políticament —¿i no hi ha mil maneres d’entendre’ls en un terreny preparatori a la “política”?— són una pura il·lusió de l’esperit». En aquest conegut escrit de 1978, Joan Fuster (1922-1992) constata l’abandó del projecte dels Països Catalans entre els partits que definirien la política real, majoritària, durant l’anomenada Transició. Les esperances dels darrers anys del franquisme havien estat un miratge, alimentat per una resistència cultural reclosa «en la seva càndida clandestinitat». ¹ Al País Valencià, els partits nacionalistes havien quedat marginats en les urnes i al Principat el catalanisme hegemònic se centrava en l’afany de donar dimensió nacional a les estructures autonòmiques en construcció. En qualsevol cas, deixant a banda la minoritària esquerra independentista, els Països Catalans havien desaparegut de l’agenda política, si és que mai hi havien estat. Quaranta anys després, en aquest sentit, les coses no han canviat massa. Tot i que l’etapa autonomista ha caducat al Principat, el nou independentisme

majoritari, tret d’algun gest benintencionat —però de vegades maldestre— no contempla la hipotètica vinculació amb la resta de territoris. De fet, el *decalage* entre el nivell de consciència nacional i d’aspiracions polítiques entre la Catalunya —encara— autònoma, per una banda, i el País Valencià i les Illes, per l’altra, fa que la idea d’una concreció política dels Països Catalans quede fora de les estratègies dels partits i coalicions amb, diguem-ne, «sensibilitat nacional». I, fins i tot, pot resultar una qüestió incòmoda. La realitat imposa que al País Valencià qualsevol força política que aspire a tenir incidència en la societat i pes en les institucions no pugui presentar-se amb els Països Catalans com a bandera. Fins i tot, un partit com Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) que s’identifica amb una nació catalana de Salses a Guardamar —o millor: a Torrevella—, i està implantat a tot el territori, ha hagut de valencianitzar les seues sigles (ERPv) i la seua estratègia, que passaria per l’assoliment d’una República valenciana, com a pas previ a la futura reunificació dels Països Catalans. Però, si es té en compte que al País Valencià aquesta formació té actual-

ment una presència minoritària, no pot estranyar que les formacions més arrelades, emergents electoralment i ara amb responsabilitats de govern com Compromís, no contemplen un altre escenari que no siga el marc valencià i estatal.

Les relacions entre el valencianisme polític i la idea dels Països Catalans s’han mogut històricament en un doble pla: el de la definició «doctrinal» més o menys catalanista i el de l’acció política exclusivament valenciana. Ja en el seu manifest fundacional de 1977, el Partit Socialista del País Valencià (PSPV) afirmava així que «El PV forma part d’una comunitat nacional més àmplia que comprèn també les Illes i el Principat de Catalunya, Catalunya-Nord i Andorra». ² Però les tasques polítiques que assumia eren la construcció d’una comunitat autònoma valenciana que hauria de coordinar-se amb les de la resta dels Països Catalans, en un principi dins de l’Estat espanyol i en l’horitzó d’una república federal plurinacional. Ja als anys 1980, la Unitat del Poble Valencià (UPV), on confluïren els socialistes que no s’inte-

1 FUSTER, «Països Catalans: entre problema i programa».

2 PSPV, «Manifest socialista del País Valencià».

La realitat imposa que al País Valencià qualsevol força política que aspire a tenir incidència en la societat i pes en les institucions no puga presentar-se amb els Països Catalans com a bandera

graren en el PSOE, sectors valencianistes del Partit Comunista del País Valencià (PCPV) i antics militants de l'esquerra independentista (PSAN), reprendria en certa manera els plantejaments nacionals de l'antic PSPV. Ara, però, el reconeixement de la catalanitat nacional del País Valencià es feia més cautelós, contemplat més com un procés de futur que no com una dada prèvia. Així, en 1984 la UPV proclamava que «el fet nacional valencià va lligat a l'afirmació de les relacions històriques i a la unitat lingüística dels Països Catalans», que eren «l'àmbit territorial on haurà de produir-se el procés històric nacional». D'ací la voluntat d'establir lligams amb les forces polítiques i les institucions dels altres territoris, però en la pràctica la UPV fou una formació valencianista d'esquerres, ecopacifista, que tractà d'inserir-se en el sistema institucional de partits. Però, sense aconseguir-ho: només de manera episòdica, en una tempestuosa coalició amb Esquerra Unida del País Valencià (EUPV), va poder accedir a les Corts Valencianes. A la llarga, tot i la seua vocació parlamentària, es va estancar com una formació municipalista, sense poder anar més enllà de tenir presen-

tació en les ciutats mitjanes d'unes comarques caracteritzades, alhora, pel dinamisme socioeconòmic i les seues arrels valencianes.

A mitjans de la dècada del 1990, la frustració electoral del valencianisme contrastava amb l'èxit del regionalisme anticatalanista d'Unió Valenciana (UV), i amb un cert emmirallament en el nacionalisme centrista hegemònic a Catalunya de Convergència i Unió (CiU). A aquesta percepció política s'afegia el clima intel·lectual general de descrèdit de les «grans narratives» progressistes i, en el cas valencià, de la impugnaació —per bé que fos desenfocada i injusta— per part de l'anomenada «tercera via» de les idees de Joan Fuster, jutjades massa radicals per esquerranes i catalanistes. Amb el rerefons del triomf del Partit Popular (PP), recolzat pel regionalisme blaver, la UPV es va refundar per a donar lloc al Bloc Nacionalista Valencià (BNV), entès com una plataforma política més àmplia però, sobretot, amb l'aposta d'un gir moderat cap al centre i cap a un valencianisme deslligat del «llast» catalanista, capaç d'assimilar part de l'imaginari del regionalisme. Aquesta reorientació,

que podia estar justificada per ampliar els suports electorals i socials, va anar acompanyada de l'escenificació de una mena d'abjuració del «catalanisme», potser innecessària, i que de vegades fregava l'autoodi davant la pròpia tradició política. D'aquesta manera, els Països Catalans, per primera vegada en la història del valencianisme recent, desapareixien de l'ideari de la seua principal formació política. Quedaven com un espai cultural sense nom, que en un futur indeterminat podia concretar-se en la forma d'«una associació política amb els països amb els quals compartim una mateixa llengua, cultura i història».

Per ella mateixa, aquesta supressió de la referència explícita als Països Catalans podria no haver tingut gaire conseqüències, atesa la cultura política «fusteriana» —o postfusteriana, si es vol— de la majoria dels militants i votants tradicionals, i el fet que, fins aleshores, la pràctica política havia estat també estrictament valenciana. Tanmateix, es va encetar una deriva que aniria diluint els orígens «catalanistes» de la formació. L'estratègia inicial de guanyar-se l'electorat d'UV, que es

Si entenem per valencianisme l'adhesió a una identitat diferenciada i l'aspiració d'aprofundir l'autogovern, les bases socials per a unes polítiques valencianistes no són les més sòlides

veia com un jaciment de «valenciania» en estat brut, va fracassar. En part, perquè la unitat de la llengua catalana era una línia vermella que els valencianistes no podien creuar, com exigia la confluència amb els regionalistes blavers. Qui va fagocitar l'electorat regionalista va ser el PP, de manera que retornava al seu espai natural. L'únic que va aconseguir el BNV va ser atraure's els quadres més civilitzats de les joventuts regionalistes, que assoliren un encaix ràpid en l'aparell i en un ideari que es presentava com l'autoproclamada «tercera via» entre el catalanisme esquerrà fracassat i el regionalisme reaccionari. A partir d'ací, el BNV, sempre buscant de superar la fatídica barrera del 5% per accedir a les Corts Valencianes, reorientà les aliances cap a un progressisme «modern» aliant-se amb l'ecologisme, però, els resultats electorals continuaven sent insuficients per a deixar de ser un partit extraparlamentari. Va ser aquesta situació i la pressió de l'electorat progressista davant l'hegemonia del PP, allò que va forçar el 2007 un nou pacte amb EUPV. Els resultats d'una coalició bastida a contracor per uns i altres va donar uns resultats minsos:

un 8% dels vots, però, almenys va garantir la presència parlamentària a dues formacions que podrien haver-ne quedat al marge.

Aquesta nova coalició, denominada Compromís pel País Valencià, va acabar com vint anys abans, en una ruptura estrepitosa. Però, ara un sector de la mateixa EUPV, agrupat en Iniciativa del Poble Valencià (IPV), es va escindir unint-se als nacionalistes. Juntament amb els Verds, aquesta nova formació, que heretaria el nom de Compromís, va dur a terme durant dues legislatures una reeixida tasca d'oposició al PP. Finalment, en el 2015 assolí un èxit sense precedents per a una coalició valencianista i d'esquerra, superant el 18% dels sufragis i esdevenint un factor clau per a desallotjar la dreta corrupta, depredadora i antivalenciana de la Generalitat i dels principals ajuntaments del país, començant pel de la ciutat de València. Mai una formació que té un clar component valencianista no havia aconseguit tanta presència institucional: la presidència de les Corts —Enric Morera (1964)—, la vicepresidència de Govern —Mónica Oltra (1969)— i l'alcaldia de la capital —Joan Ribó

(1947)—, a més de diverses conselleries i alcaldies de ciutats arreu del país. Fins i tot, comptant només la representació institucional del BNV, el valencianisme va aconseguir un èxit sense precedents. A partir d'ací, la qüestió que es planteja és si, des del govern, es podran prendre mesures que preparen el camí per a «una associació política amb els països amb els quals compartim una mateixa llengua, cultura i història»,³ tal com diuen els estatuts del BNV. Però, segurament la qüestió s'hauria de formular d'una altra manera: el que cal plantejar-se és si la situació del País Valencià evolucionarà en un sentit que faça que aquesta «associació política» siga entesa com a part de la solució als seus problemes col·lectius.

Un factor que pot resultar contraproduent és l'enlluernament que ha provocat el canvi polític del 2015 en un sector del valencianisme, en el sentit de creure que podria capgirar-se la precària realitat política i cultural del país amb una enèrgica tasca de govern. Les il·lusions desfermades poden caure de seguida en la decep-

³ BNV, *Estatuts*.

Compromís és una formació valencianista de mínims. El BNV hi comparteix protagonisme amb socis no sobiranistes que tenen altres prioritats abans que la llengua i la cultura pròpia

ció i aquesta en una crítica no sempre constructiva ni justa. Fins i tot, es poden sentir veus que equiparen, en una hipèrbole irresponsable, les actituds suposadament populistes de Compromís amb les de la dreta regional. D'entrada, cal considerar que la societat valenciana d'abans i de després del canvi de govern continua sent la mateixa. El malestar provocat per la crisi econòmica i l'esclat de la bombolla de corrupció ha acabat passant factura al PP que, tanmateix segueix sent el partit més votat al País Valencià en totes les eleccions. Pot pensar-se que la constitució profunda de l'electorat no s'ha transformat de manera irreversible. Si entenem per valencianisme l'adhesió a una identitat diferenciada i l'aspiració d'aprofundir l'autogovern, les bases socials per a unes polítiques valencianistes no són les més sòlides. Uns mesos després de ser desallotjat el PP, una enquesta presentada l'octubre del 2015 revelava que un 58% dels ciutadans se sentien tan valencians com espanyols. Això no ha de sorprendre, perquè és la idea dominant que configura el consens autonòmic vigent, però no es tracta d'una identitat indefinida —«ni carn ni peix»—, ni «binacional» —en peu

d'igualtat—, sinó que expressa una identitat jerarquitzada: espanyola (nacional) i valenciana (regional). Per a la majoria de la població dir-se valencians és la seua manera de dir-se espanyols. El que resulta més colpidor és que quasi un 10% se senten més espanyols que valencians i més del 20% només espanyols. És a dir, que per a quasi un terç de la ciutadania ser valencià és una mera circumstància administrativa. Finalment, els qui se senten més valencians que espanyols o solament valencians —i aquests només són l'1,7%— representen en conjunt un 7,4%.

L'augment del poder polític per al País Valencià és també una opció minoritària, però, no tant com la identitat valenciana: quasi un 14% voldria major quotes d'autogovern, fins i tot situant-se en posicions sobiranistes —però en aquest cas poc més del 3%. De fet, l' statu quo no gaudeix d'una acceptació majoritària: tan sols un 37% es troben satisfets amb l'autonomia tal com està, però la voluntat de canvi apunta decididament cap a una involució neocentrista: el 40% dels valencians voldria que es reduïssen les competències autonòmiques, incloent-hi un 24%

que defensen purament i simplement el retorn a un estat centralista. És possible que en aquestes opinions hi pese el descrèdit de les institucions autonòmiques causat per la corrupció del PP, però no són una dada encoratjadora. A tot això, cal afegir l'anticatalanisme que, amb major o menor virulència, està present en bona part de la societat valenciana. És clar que la tasca d'un govern es deu als seus electors, al seu programa. Però, també s'ha de considerar que amb un 18% dels vots les polítiques transformadores han de tenir presents els límits —si més no quant a tàctiques— que imposa una realitat bastant incòmoda. Més encara quan al País Valencià no hi ha un govern nacionalista: Compromís pot considerar-se una formació valencianista de mínims, perquè el BNV hi comparteix el protagonisme amb socis —el partit de Mònica Oltra i els Verds— que no se situen en el sobiranisme i tenen altres prioritats abans que la llengua i la cultura pròpia. I encara hi ha, des de fora de les Corts, la influència de Podem, una formació amb massa contradiccions i ambigüitats en aquests terrenys. Però, sobretot, cal no oblidar que el soci majoritari del Govern valencià és el

La desactivació dels prejudicis anticatalanistes i la consciència d'aquells lligams no vindrà d'una persuasió propagandística, sinó de l'experiència quotidiana dels valencians i les valencianes

PSPV-PSOE, per més que el seu líder, Ximo Puig (1959), s'haja mostrat fins ara com el president més digne en tota la història de la Generalitat Valenciana. Encara que també és cert que el llistó no estava massa alt...

Donades aquestes circumstàncies, què pot esperar-se d'un govern de coalició, progressista i moderadament valencianista en la perspectiva dels Països Catalans? De manera explícita, no res. Ja no el projecte, sinó el nom mateix del territori —i de la llengua catalana— està bandejat de l'espai oficial de comunicació. Tampoc no cal esperar polítiques voluntaristes de normalització lingüística que freguen la legalitat espanyola, ni tan sols que provoquen malestar social o tensions entre els socis de govern. Davant d'aquestes limitacions —diguem-ne objectives i subjectives— podria pensar-se que no hi ha marge d'actuació i que, així les coses, l'única opció digna per al valencianisme seria passar a l'oposició, recloure's en la resistència. Aquesta opció només podria ser raonable si des de l'activisme resistent es poguessen acumular forces i guanyar una massa crítica capaç, a mitjan termini, de capgirar

la situació social i política. Però això sembla una estratègia massa àrdua i voluntarista: el ritme de degradació del país segurament avançaria més ràpid que les forces constructives. Així les coses, malgrat totes les seues constriccions, pot pensar-se que qualsevol alternativa al govern actual seria molt pitjor. De moment, el País Valencià no dona per a més. Des de la perspectiva del sobiranisme i de la construcció dels Països Catalans, el que s'ha d'exigir són polítiques possibles, però que hi vagen desembarassant els obstacles. Polítiques de mínims democràtics i «valencianistes» que, amb major o menor profunditat, són transversals a totes aquestes forces progressistes i poden tenir acceptació en el conjunt de la societat.

Els vincles lingüístics i històrics entre tots els nostres països, la col·laboració en l'espai audiovisual i en les infraestructures, els dèficits de finançament, són realitats assumides pels partits en el govern i haurien de concretar-se en polítiques prudentes, però decidides. Unes polítiques necessàries per a fer viable el País Valencià i que, evidentment, redundarien —tot i que aquesta no fos la

intenció dels seus promotors— en crear un clima que a la llarga podria donar receptivitat entre la ciutadania al vell projecte d'«associació política» amb Catalunya i les Illes Balears. La desactivació dels prejudicis anticatalanistes i la consciència d'aquells lligams no vindrà d'una persuasió propagandística, sinó de l'experiència quotidiana —viscuda o mediàtica— dels valencians i les valencianes. De manera semblant, la demanda de més poder polític, fins arribar al sobiranisme, és una via que només avançarà si una part significativa de la població considera l'autonomia una via esgotada per resoldre les necessitats col·lectives. En aquestes qüestions no hi ha dreceres i al País Valencià, després dels estralls del PP, el moment actual és el del rescat de les institucions autonòmiques, tornant-les a legitimar i dotant-les d'un contingut que està encara lluny d'haver tocat els seus límits. El desnivell entre l'orientació sobiranista del Principat i l'autonomista del País Valencià —i de les Illes—, tanmateix, no hauria d'impedir la col·laboració dels governs en aquelles àrees d'un interès assumit, cosa que, si de cas, més aviat crearà incomoditats entre els socialistes valencians i els seus

Només s'avançarà cap al sobiranisme si una part significativa de la població considera l'autonomia una via esgotada per resoldre les necessitats col·lectives

coreligionaris més centralistes, amb resultats ara per ara imprevisibles.

Les actuacions per reforçar els lligams comuns no s'han de limitar a la política institucional. Tot al contrari, el «terreny preparatori a la "política"», que deia Fuster, és a dir, el terreny cívic i cultural resulta imprescindible per difondre un projecte, com el dels Països Catalans, que difícilment pot fer-se popular de manera espontània. Aquests terreny té, però, molts nivells diferents i els missatges hauran de modular-se tenint el compte el context concret a fi que no siguin desvirtuats. Però, sense defugir el debat, fins i tot —o de manera més necessària— dins del món del valencianisme, on en els darrers anys ha anat imposant-se de manera quasi hegemònica una ideologia contrària als Països Catalans, per ser impopulars i utòpics o per considerar-se que desvirtuen i subordinen la «nació valenciana». Sense posar en perill la cohesió política de l'ampli espectre del valencianisme —des del «fusterià» fins al més aigualit i pragmàtic—, s'haurien de remarcar les distorsions i inexactituds dels arguments del «valencianisme estricte» quan desacrediten la trajectòria

del «catalanisme» i les seues bases intel·lectuals. Però, també s'haurien de considerar algunes de les seues crítiques concretes, en el sentit que la proclamació de la catalanitat «objectiva» dels valencians no assegura que siga assumida socialment. I també explorar noves maneres de legitimar els Països Catalans, no tan sols com una derivació d'una identitat catalana prèvia —necessàriament minoritària— sinó com una solució associativa, per a finalitats pràctiques, que d'entrada no exigiria una plena consciència nacional, sinó que aniria construint-la aquest mateix procés polític. En qualsevol cas, es tracta de possibilitats que només podran anar concretant-se si hi ha avanços més modestos, però absolutament imprescindibles, en la consolidació de l'autogovern i en la normalització lingüística i cultural. És a dir, construint un País Valencià amb cara i ulls. Ara per ara, juntament amb l'activisme cívic, cal comptar amb una acció de govern que, per les circumstàncies al·ludides, sempre serà menys ambiciosa. Però sense la qual, la perspectiva del valencianisme ja no seria una «càndida clandestinitat», però potser sí una «il·lusòria resistència». ■

■ Bibliografia

BNV. *Estatuts. VI Congrés Nacional*. València, 29 i 30 de setembre de 2012.

FUSTER, Joan. «Països Catalans: entre problema i programa». A *Nous horitzons*, núm. 47-48, octubre-novembre de 1978.

PSPV. «Manifest socialista del País Valencià». València, 1977.

**TURISME I IDENTITAT
A LES CIUTATS EUROPEES**
ANÀLISI DE SETZE CIUTATS

**L'AMPLIACIÓ INTERNA
DE LA UNIÓ EUROPEA**
ANÀLISI DE LES CONSEQÜÈNCIES JURÍDICO-POLÍTIQUES
PER A LA UNIÓ EUROPEA EN CAS DE SECESSIÓ
O DE DISSOLUCIÓ D'UN ESTAT MEMBRE

**INTERNACIONALISME
VERSUS
GLOBALISME**

**QUALITAT DEMOCRÀTICA
PER A UN NOU ESTAT**
JARDIE LLIBREZ (ORDINARI)
JOSEP MARIA VILAJOZANA

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

**DIMENSIÓ,
EFICIÈNCIA I IGUALTAT**
CASOS D'ÈXIT A L'ECONOMIA GLOBAL

XAVIER CUADRAS MORATÓ
MODEST GUINJOAN
MIQUEL PUIG

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

**DIMENSIÓ DELS ESTATS
I COMPORTAMENT ECONÒMIC
A LA UNIÓ EUROPEA**

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

 Centre
Maurits
Coppieters

ESTUDIS EUROPEUS